

4361

Felsőoktatás-fejlesztés nemzetközi terepen

Hallgatók, doktoranduszok, versenyképes értelmiség

Beszélgetés Lajos Tamással, a BME rektorhelyettesével

Tanúm az ég, és a Felsőoktatás Fejlesztési Alap titkára, hogy a Budapesti Műszaki Egyetem két, támogatást igénylő pályázata közül azon nyomban az kezdett érdekelni, amelyikre nem jutott pénz az első fordulóban. E pályázat témája ugyanis a BME mérnökképzésének bekapcsolása a felsőoktatás nemzetközi rendszerébe. Erről beszélgettem a téma „gazdájával”, dr. Lajos Tamással, a BME rektorhelyettesével.

— Valóban olyan égető a hazai mérnökképzés bekapcsolása a felsőoktatás nemzetközi rendszerébe? S ha igen, miért?

— A miérettel kezdem. Negyven év alatt a felsőoktatásban sajnos olyan mértékű torzulások következtek be — persze nemcsak a mérnökképzésben —, hogy évtizedek kellenek, és egészen más feltételek, amíg egy olyan értelmiség nő fel, amelyik európai szinten képes gondolkodni. Ehhez mindenképp elvált európai rangú, európai szellemiséget képviselő felsőoktatásra van szükség, amely versenyképes szakembereket bocsát ki a tudás és a kutatás központjaiból; olyan fiatal értelmiséget, amelyik képes eleget tenni a társadalmi-gazdasági megújulás előttük álló feladatainak. A szellemi bázis ma még megvan hozzá, de a korszerű technikára épülő feltételrendszer hiányában nem érnek érhetnek meg új gondolatok, és ez a tendencia roppant veszélyes, mert szellemi visszamaradáshoz vezethet. Nálunk sajnos évtizedeken keresztül alapvetően ellentétes prioritásokra épülő felsőoktatás alakult ki, szerencsétlen szelekciós mechanizmusok érvényesültek, elhalványultak a minőségi követelmények. A kutatást elkülönítették az egyetemektől — a világon nincs ilyen mértékben elválasztva egymástól az oktatás és az alap kutatás —, márpedig szörnyű tévedés a megismerés és az emberi elme fejlesztésének szétszakítása.

Ráadásul az a tévhit uralkodott el, hogy az egyetemen tanítani, oktatni kell, és középisikolás módon tanulni, ahelyett, hogy tudós tanárok irányításával tanulmányokat folytassanak a hallgatók. Minthogy szellemi műhely mivolta elhalványodott, a mai egyetem, a mai felsőoktatás jobbára csak extenzív fejlődésre volna képes — de ennek a forrásai is kimerültek. S mivel a költségvetési támogatás egyre gyengébb hajtóereje a fejlődésnek, a működésképtelenség felé sodródnak az intézmények.

— Meglehetősen fonáknak találom a kialakult helyzetet: a társadalom kezdi végre felismerni a szellemi munka értékét, ugyanakkor az aktív értelmiségnek csak egy hányada képes igazán uralni a feladato-

kat. Gondolom, ezen az arányon kíván javítani a BME, kapcsolódva a felsőoktatás nemzetközi rendszeréhez.

— Bizonyos, hogy az ország előtt álló problémák megoldásához több és jobban képzett értelmiségre van szükség. Ennek érdekében legalább kétszeresre kell növelni az egyetemekre beiratkozók számát, egyidejűleg lehetővé téve azt, hogy

Lajos Tamás

Fotó: Grnák László

intézményen belül dőljön el az alkalmasság. Továbbá: egy alapvetően más struktúrát kell meghonosítani, és aligha vitatható, hogy a fejlett ipari országokban kipróbált és bevált struktúrák, technikák mintájára. Belátható: óriási nyereség — nemcsak az egyén, hanem az ország számára is —, ha a leendő szakemberek már hallgató korukban összeismerkednek későbbi potenciális partnereikkel; barátságok, kapcsolatok segíthetik majd az együttműködést, országhatároktól függetlenül.

— Kétségtelenül vétek volna ezektől az előnyöktől megfosztani magunkat. De milyenek az esélyeink az egyetemi együttműködéshez, ami, gondolom, csakis kölcsönös lehet?

— Fokozatosan tudunk csak elmozdulni, versenyképes felsőoktatásunk az ezredforduló táján alakulhat ki, ha minden lehetőséget megragadunk.

— De hogyan tudunk „beta-gozódni” az európai felsőoktatásba, amikor az EGK-országok egységes piacát előkészítő Erasmus-programba tudomány nem kívánnak közép-kelet-európai egyetemeket bevonni?

— Nem kívánnak bevonni, de nem is akarnak teljesen kirekeszteni minket. Már van kapcsolatunk az Erasmus-irodával, és némely ország egyetemének közvetítésével is tudunk profitálni a programból, ha akarunk. És ha érdeklődünk: milyen irányba kell el-

mert a program már elindult. De itt a pályázati adatlap, puszkázzon belőle.

Puskázok... A vállalt feladat: hallgatók külföldi rész-képzése, szakmai gyakorlat, hallgató- és vendégprofesszorcsere, a nyugat-európai egyetemekkel közös tananyagfejlesztés, a diplomák kölcsönös elismerésének felgyorsítása, az oktatás nemzetközi kapcsolatrendszerének kiépítéséhez szükséges nyelvtudás jelentős mértékű fejlesztése.

— A várt eredmény? — veszi vissza a szót Lajos Tamás —; a nemzetközi kapcsolatok a hallgatók hazai szakmai tanulmányait is kedvezően motiválják, minthogy nyílt versenyben, szakmai előmenetel és nyelvtudás alapján a diákok maguk javasolják, ki részesüljön külföldi képzésben. A résztvevők tapasztalatai, kialakuló kapcsolataik „visszagűrűznek” az egyetemre is, hozzájárulnak a mérnökképzés színvonalának javulásához, segítik az egyetem adaptálódását a változó követelményekhez. Perspektivikusan pedig a gazdaság fejlődését segítik, sőt megalapozhatják a nemzetközi rendszerekbe való integrálódását is.

— Csakhogy: nem kaptak pénzt az alpból.

— Reméljük, hogy kapunk idén, vagy jövőre. Bizonyos mennyiségű saját forrás a pályázatnak is feltétele volt. Ez fedezi a költségek egy részét.

— Elképzelhető, hogy a nemzetközi kapcsolatok javulásával párhuzamosan rugalmasabbá válik az egyetem belső struktúrája is?

— Ennek érdekében nagyon fontosnak tartom a doktorandusz-képzés megszervezését, fejlesztését. Olyan tehetséges fiatalokról van szó, akik néhány évig még nálunk működnek végzés után, utána elhagyják az egyetemet, és alkotó-termelő munkát folytatnak, de alkalmassint újra visszatérnek. Az oktatók és hallgatók mobilitása — a tantervegyeztetés, a kutatás és oktatás egységének visszaállítása mellett — nélkülözhetetlen a felsőoktatás nemzetköziesítésének. Márpedig versenyképes társadalom csak versenyképes egyetemeken végzett, versenyképes értelmiség vezetésével, közreműködésével jöhet létre. Ennek a feltételeit bizonyára segíteni fogja az egyetemeken éppen most esedékes generációváltás, ami megkönnyíti a prioritások megváltoztatását. Bizom abban, hogy a költségvetési reform, az alakuló egyetemi autonómia, és mindezek következményei az egész felsőoktatás átstrukturálásának az esélyeit javítják.

Medve Imola

— Ehhez a programhoz kértek támogatást a Felsőoktatás Fejlesztési Alapból?

— A feltuttatásához kezdtünk,